

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ
НА ПЕРЕХРЕСТІ КУЛЬТУР І ЦИВІЛІЗАЦІЙ:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ»**

17–18 вересня 2021 р.

Видавний дім
«Гельветика»
2021

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Казарін Володимир Павлович (Голова) – професор кафедри слов'янської філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, доктор філологічних наук, професор;

Свенцицька Еліна Михайлівна – професор кафедри слов'янської філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, доктор філологічних наук, професор;

Кузьміна Світлана Леонідівна – директор Інституту філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, доктор філософських наук, доцент;

Сеітяг'ясва Таміла Решатівна – доцент кафедри зарубіжної філології Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук;

Семенець Ольга Сергіївна (Секретар) – завідувач кафедри зарубіжної філології Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук;

Попова Олена Анатоліївна – завідувач кафедри слов'янської філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, кандидат педагогічних наук, доцент;

Бессараб Олександр Володимирович – в. о. завідувача кафедри східної філології Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук;

Куш Наталія Валеріївна – доцент кафедри слов'янської філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук, доцент;

Дрига Ірина Миколаївна – доцент кафедри східної філології Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук, доцент;

Гисдкова Олена Геннадіївна – доцент кафедри зарубіжної філології Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, кандидат педагогічних наук, доцент.

Філологічні науки на перехресті культур і цивілізацій: актуальні питання: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 17–18 вересня 2021 р. – Київ : Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2021. – 68 с.

ISBN 978-966-992-619-7

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Філологічні науки на перехресті культур і цивілізацій: актуальні питання», яка відбулася на базі Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського 17–18 вересня 2021 р.

УДК 80:008(063)

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА

Дружук І. М.

Етимологічний *а у волинсько-поліських говірках 5

Коломієць О. В.

На перетині різних світів: діалогія Богдана Бойчука
«Над сакральним озером. Кохання поза світанком» 8

Сокол Г. Р.

Образи українських хліборобів-оріїв
у повістях Галини Журби та в романі Уласа Самчука «Волинь» 12

Шеремет А. В.

Лексика на позначення осіб жіночої статі
в уснорозмовних стилях української мови 16

НАПРЯМ 2. РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ

Бережна М. В.

Мовленнєвий портрет Аліси за архетипом «Амазонка»
у фільмі Т. Бертона *Alice in Wonderland* 20

Орел І. І.

Семантичні графи як модель відображення зміни семантики
фразеологічних одиниць на позначення стереотипів 22

НАПРЯМ 3. ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Бессараб О. В., Арнаутова А. Р., Емірамзаєва А. С.

Становлення кримськотатарської перекладацької традиції
у період депортації 27

Дейкун П. В.

Труднощі під час усного синхронного перекладу:
лінгвістичний та граматичний аспекти 32

Мельник П. В.

Еквівалентність у юридичному перекладі 36

Пестушко А. В., Коробов А. О.

Особливості методології дослідження комунікативних процесів
у перекладацькій діяльності 39

Редчиць Т. В.	
Труднощі перекладу термінологічних одиниць	41
НАПРЯМ 4. ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ	
Каргіна О. О.	
Міфологічні та казкові мотиви в літературі фентезі	45
НАПРЯМ 5. ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО	
Костанда І. О.	
Становлення тлумачної традиції: генеза та розвиток давньокитайської екзегези традиційних текстів	49
Лещенко Г. В.	
Наративна напруженість: когнітивне мапування і конструювання	53
НАПРЯМ 6. МОВА І ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ	
Kurylenko D. V.	
Mentoring through the prism of text imperatives.....	57
Лосєва Ю. В., Аносова Ю. П.	
Використання тактик аргументації за допомогою засобів образності у політичному дискурсі	60

Орел І. І.

*докторант кафедри германської і фіно-угорської філології
імені професора Г. Г. Почепцова
Київського національного лінгвістичного університету*

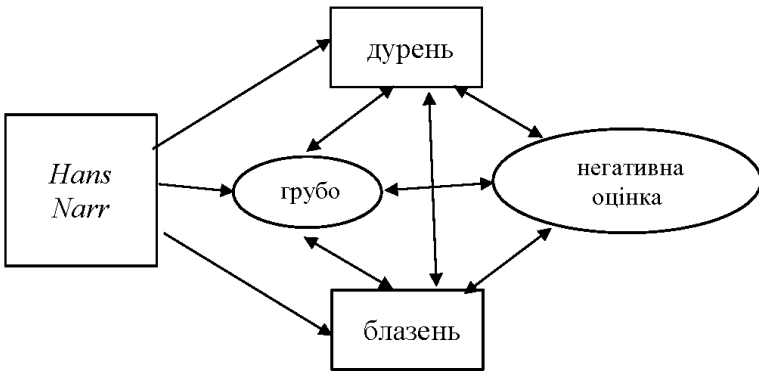
СЕМАНТИЧНІ ГРАФИ ЯК МОДЕЛЬ ВІДОБРАЖЕННЯ ЗМІНИ СЕМАНТИКИ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ СТЕРЕОТИПІВ

Представлення інформації про структуру значення одиниць мови за допомогою семантичних графів, які об'єднуються у семантичну мережу, представляє, на наш погляд, значний інтерес, оскільки схематичне зображення структурних компонентів фразеологічного значення (далі – ФЗ) на різних етапах (у діахронії) використання ускладнених мовних знаків полегшує аналіз семного та семемного наповнення ФО. Так як фраземи відображають НКІ, особливості менталітету носіїв мови, то адекватне розуміння ФЗ сприятиме покращенню і полегшенню міжкультурної комунікації, що визначає актуальність дослідження. Метою розвідки є виявлення потенцій семантичних графів для вивчення семантичного розвитку ФО. Матеріалом дослідження обрано німецькі ФО на позначення стереотипів.

Семантичні графи відображають фрагмент знань і представляють відношення між семантичними компонентами [1; 2; 3]. У межах нашої розвідки будуватимемо семантичні графи за такою схемою: 1) вершиною обирається ФО на позначення стереотипу; 2) відношеннями до обраної вершини є семи ФЗ, виявлені за допомогою фразеографічних джерел (на основі денотату і конотату); 3) семний і семемний аналіз проводиться з урахуванням ознак образу або пресупозиції, покладеної у основу внутрішньої форми ФО.

Наприклад, автостереотип «дурень» представлено низкою ФО із стержневим компонентом *Hans*. У діахронічному розгляді ознаки образу внутрішньої форми ФО змінюються. Модифікація ознак образу, їх оцінки сприяє зміні ФЗ (на рівні диференційної, потенційної та градуальної сем).

Ім'я *Hans* було поширеним серед незаможних селян і бюргерів, через що мало негативну конотацію. У лайливому значенні «дурень, блазень» вживається з XV ст. – *Hans Narr* [5].

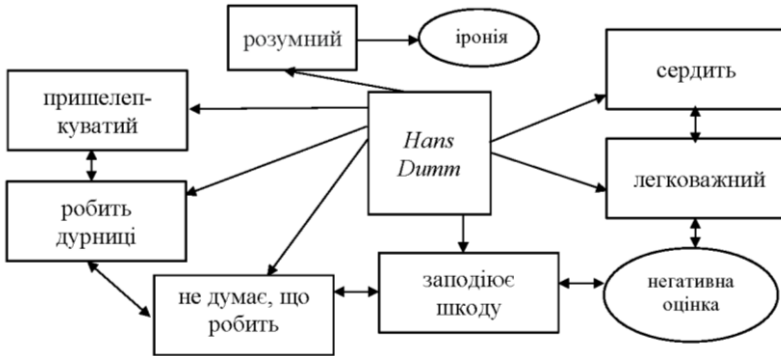

Згодом образ Ганса зустрічається у шванку «Der gescheite Hans» (розумний Ганс), датованого другою половиною XVII ст., який розповідає про хлопця на ім'я Ганс, що постійно діяв не розумно (голку поклав у сіно на возі, і не міг її потім знайти; шмат сала доправляв додому, прив'язавши до хвоста коню, через що сало з'їли собаки тощо) [4]. У 1812 році шванк був опрацьований братами Грім і покладений у основу казки «Hans Dumm» [7]. У ході аналізу образу Ганса на основі текстів шванку і казки братів Грім виокремлюємо такі його ознаки: брак розуму (пришелепкуватий); робить дурниці; заподіює шкоду; не думає, що робить; легковажний; сердить (матір, наречену). Звернемо увагу, що назва шванку містить компонент *gescheite* – розумний, що свідчить про іронічне ставлення до головного героя. Тобто, різко негативна оцінка відсутня. Шванк висміює нерациональність Ганса, але не осуджує його за це. Образ Ганса у тексті шванку має комічне зображення.

Проте казка змінює структуру образу. У казці всі бажання дурня здійснюються (захотів одружитися з принцесою і мати з нею дитину; після покарання забажав отримати хороший корабель, палац на березі моря тощо – все збулося; у кінці казки став королем) [7]. Існує декілька версій казки про Ганса, кожна з яких доповнює фольклорний образ новими ознаками [10].

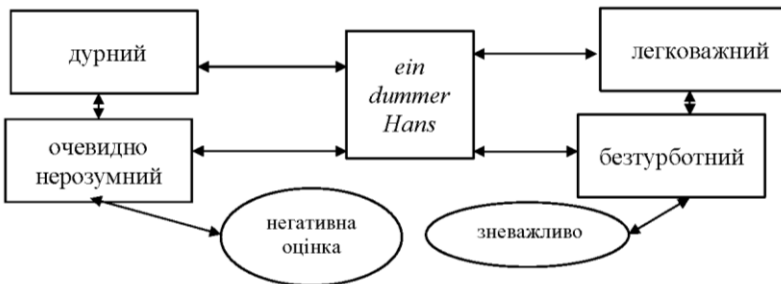
Ознаки образу Ганса у казках – бідний; активний і нахабний (дошлюбні стосунки з принцесою; прийшов до церкви разом із заможними городянами); гидкий (зовнішність); відразливий (у казці – має горба); дурний, наївний (продавав тканину статуї у церкві); щасливчик (отримав, що хотів); високий соціальний статус [7; 10].

Hans Dumm (вживається з поч. XIX ст.)

ФО *ein dummer Hans* на позначення стереотипу «дурний» використовує окремі ознаки аналізованого образу, які пройшли етап відповідної категоризації. ФЗ, що зафіксовано у словнику Й. Кампе, – дурний, очевидно нерозумний, легковажний, безтурботний чоловік [8, с. 233; 11, с. 69].

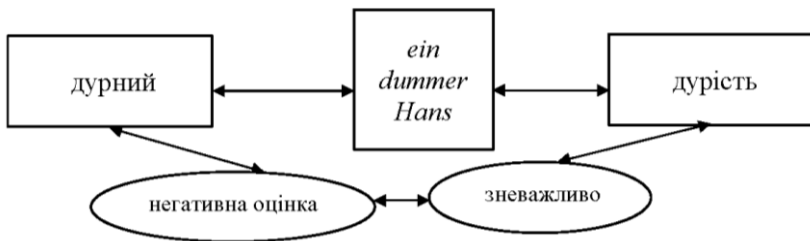
ein dummer Hans (XIX ст. Кампе Й.)

Сучасні фразеологічні словники пропонують значення ФО – бути дурнем, але з маркуванням (застаріл.). Словник Duden [6] зазначену ФО вже не фіксує.

Словник «*Deutsche Sprichwörter und Redewendungen im Sprachwandel. Online-Lexikon zur diachronen Phraseologie des Deutschen in neuhochdeutscher Zeit*» [9] пропонує значення «дурень», «дурість». Частота вживання у сучасній німецькій мові нульова [там само], що означає про практичне зникнення ФО.

OldPhras (до XXI ст.)

Отже, побудовані семантичні графи відображають зміни семного складу ФЗ на позначення автостереотипного уявлення про інтелектуальні характеристики людини у діахронічному розрізі. Зміна ознак образу, зміна оцінки категоризованих ознак стереотипізованого образу впливає на модифікацію ФЗ. Накладання графів, аналіз типів відношень у графах, зміни їх оцінок у діахронічній послідовності виявляє відмінності у структурі ФЗ, що пов'язуємо зі зміною вибору ознак образу внутрішньої форми, які послуговували мотиватором фразеологічного семіозису.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у побудові семантичних графів ФЗ ускладнених мовних знаків на позначення стереотипів, що утворилися на основі пресупозиції.

Список використаних джерел:

1. Апресян Ю. Избранные труды. Том II. Интегральное описание языка и системная лексикография. Москва: Школа «Языки русской культуры». 1995. 767 с. URL: <https://books.google.com.ua>

2. Пирс Ч. С. Принципы философии: в 2 т. Пер. с англ. В. В. Кирющенко, М. В. Колопотина. СПб.: С.-Петербург. филос. Общесво. Т. 2. Серия «Горизонты феноменологии». 2001. 313 с.
3. Хомский Н. Язык и мышление. Монография. Издательство Московского университета. 1972. 126 с.
4. Der gescheite Hans. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Der_gescheite_Hans
5. Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm. URL: <https://woerterbuchnetz.de/?sigle=DWB#1>
6. Duden. Redewendungen: Wörterbuch der deutschen Idiomatik. URL: <https://www.twirpx.com/file/1822896/>
7. Hans Dumm. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Hans_Dumm
8. Morgenblatt für gebildete Leser. Том 38. Выпуск 59. 1844. URL: <https://books.google.com.tr/books?id=pJ5KAQAAMAAJ&pg=RA2PA233&lpg=RA2-PA233&dq=was+bedeutet+ein+dummer+hans&source=bl&ots=Ju6HGTrs-f&sig=ACfU3U13TOHgLf0-dzwEh5L0amXGoNuL-Q&hl=uk&sa=X&ved=2ahUKEwii6Jqds8fyAhUmgP0HHfBzBC8Q6AF6BAGPEAM#v=onepage&q=was%20bedeutet%20ein%20dummer%20hans&f=false>
9. Online-Lexikon zur diachronen Phraseologie des Deutschen in neuhochdeutscher Zeit (OldPhras). URL: <https://www.oldphras.net/>
10. Wie sagt man noch? Der dumme Hans. URL: <https://www.wie-sagt-man-noch.de/maerchen-lesen/2897/der+dumme+hans.html>
11. Wörterbuch der deutschen Sprache. Veranstatlet herausgegeben von Joachim Campe. Braunschweig. 1808. Band 2. 1118 S. URL: https://books.google.com.tr/books?id=Fv4CEgyg_v0C&pg=PA545&lpg=PA545&dq=ein+dummer+Hans+bedeutung&source=bl&ots=JjyhDwHI43&sig=ACfU3U2gBk6tCa1D9oJmUU3tseSiSR-1tg&hl=uk&sa=X&ved=2ahUKEWjek86fq8fyAhVkJvEDHaw3CQcQ6AF6BAGTEAM#v=onepage&q=ein%20dummer%20Hans%20bedeutung&f=false

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

«ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ НА ПЕРЕХРЕСТІ
КУЛЬТУР І ЦИВІЛІЗАЦІЙ:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ»

(м. Київ, 17–18 вересня 2021 р.)

Підписано до друку 21.09.2021. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 3,95. Тираж 100. Замовлення № 1021-259.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
65101, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефон +38 (048) 709 38 69, +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.